

Ikääntyneisiin kohdistuva lähisuhdeväkivalta

Opas selkokielellä

Lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivallan tekijä on aina joku läheinen ihminen kuten kumppani, aiempi kumppani, lapsi tai lapsenlapsi.

Väkivalta tapahtuu usein kotona.

Lähisuhdeväkivallan tekijällä ja kokijalla voi olla vuosikymmeniä yhteistä historiaa.

Suhteesta lähteminen voi olla vaikeaa.

Tekijä ei aina tunnista toimintaansa haitalliseksi.

Ikääntyneen taloudellista hyväksikäyttöä voi tapahtua myös uusien tuttavien, uskonnollisten yhteisöjen tai erilaisten kauppaajien toimesta.

Muistisairas voi muuttua lähisuhdeväkivallan tekijäksi tai kokijaksi.

Mielenterveyteen liittyvät sairaudet, mustasukkaisuus ja alkoholi lisäävät lähisuhdeväkivallan riskejä.

Millaista on lähisuhdeväkivalta?

Lähisuhdeväkivalta voi alkaa kiusaamisena, arvostelemisena tai vähättelyllä.

Fyysistä väkivaltaa ovat esimerkiksi lyönnit, potkut, satuttaminen esineellä, töniminen, hiuksista repiminen, kuristaminen ja kiinni tarttuminen.

Henkistä väkivaltaa voi olla alistaminen, syyttely, pelottelu, eristäminen, mököttäminen, arvostelu, uhkaaminen, juonittelu ja valheellisen tiedon levittäminen toisesta.

Henkinen väkivalta voi latistaa mielialaa, heikentää itsetuntoa ja sen seurauksena voi syntyä ahdistusta tai masennusta.

Riitely ja väittely eivät ole automaattisesti lähisuhdeväkivaltaa.

Seksuaalista väkivaltaa on esimerkiksi raiskaus, väkivaltaa sisältävä seksi, painostaminen seksiin, seksuaalinen häirintä ja ikävältä tuntuvat seksuaaliset puheet.

Taloudellista väkivaltaa voi olla, että ei anna toisen käyttää rahaa, toisen rahankäytön ohjailu, sekä toisen omaisuuden käyttäminen salaa.

Vainoaminen on esimerkiksi yhteyden ottamista kielloista huolimatta, uhkauksia, tai kielteisten juttujen levittämistä toisesta.

Hoidon ja avun laiminlyönti on yksi lähisuhdeväkivallan muoto. Se tarkoittaa, että apua tarvitsevaa läheistä ei hoideta, tai ei suostuta tämän hoitoon.

Uskontoon liittyvään väkivaltaan voi liittyä pelottelua, ohjailua ja nöyryyttämistä, tai patistamista toimimaan uskonnon mukaisilla tavoilla.

Eniten havaitut lähisuhdeväkivallan ilmenemismuodot

Keski-Suomessa vuonna 2025 olivat:

- 1) henkinen väkivalta
- 2) taloudellinen väkivalta
- 3) fyysinen väkivalta
- 4) kaltoinkohtelu.

Lähisuhdeväkivallan seuraukset

Lähisuhdeväkivalta voi aiheuttaa sairauksien pahentumisen sekä avun tarpeen lisääntymisen.

Lähisuhdeväkivallan seurauksia voivat olla pelot, uniongelmat, itsetunnon laskeminen, huono ruokahalu, vihaisuus ja ahdistuneisuus.

Lähisuhdeväkivallasta voi seurata myös mielialan madaltumista, päihteiden käyttöä, muistiongelmia tai jopa fyysisiä vammoja tai kuolema.

Kaltoinkohtelu voi näkyä ikääntyneessä esimerkiksi liian vähäisenä syömisenä, likaisuutena tai siinä, ettei henkilö osta hänelle määrättyjä lääkkeitä.

Lähisuhdeväkivallalle on tyypillistä, että se muuttuu ajan kanssa vakavammaksi, ellei siihen puututa.

Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen

Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen voi olla vaikeaa.

Ikääntynyt ajattelee väkivaltana vain fyysistä väkivaltaa ja kertoo, ettei häntä ole lyöty.

Väkivalta parisuhteessa on erityisen haavoittavaa.

Avun hakemisen esteenä voi olla syyllisyys ja häpeä.

Kokijan lisäksi myös tekijä voi kokea paljon häpeää väkivaltaisesta teostaan.

Tekijä ei välttämättä pysty hakemaan apua, vaikka haluaisikin.

Jos ikääntynyt kertoo,
että hänen lähipiiriinsä kuuluu henkilö,
joka käyttää päihteitä tai jolla on mielenterveysongelmia,
on tärkeää kysyä lähisuhdeväkivallan mahdollisuudesta.

Lähisuhdeväkivallan riski voi olla

ikäntyneen luona käyvä tai ikääntyneen kanssa asuva henkilö,
jonka käytös on uhkaavaa.

Riski kasvaa, jos tällä henkilöllä on taloudellisia vaikeuksia.

Fyysisiä merkkejä lähisuhdeväkivallasta voivat olla

mustelmat, palovammat ja murtumat,
joiden tausta ei vaikuta uskottavalta.

Merkkejä voivat olla myös ikääntyneen vartalosta löytyvät jäljet,
joille ei löydy selitystä.

Sotkuisuus tai likaisuus voivat olla myös

merkkejä huonosta kohtelusta.

Jos epäilet, että joku on kohdannut lähisuhdeväkivaltaa:

- Vältä väheksymistä ja syyllistämistä.
- Älä pidä pahana ihmistä vaan tämän tekoa.
- Kuka vain voi ottaa lähisuhdeväkivallan puheeksi.

Kysy:

- Onko joku satuttanut?
- Pelkäätkö jotain läheistäsi?
- Voitko käyttää omia rahojasi kuten haluat?

**Tarkoitus on saada apua sekä
kokijalle että tekijälle.**

Merkkejä taloudellisesta lähisuhdeväkivallasta voivat olla esimerkiksi maksamattomat laskut, tyhjä tili tai yllättävät ja kalliit uudet ostokset.

Huolestuttava merkki voi usein olla se, että muistisairaalle ikääntyneelle ilmaantuu yllättäen nuorempia tuttavien ympärilleen.

Yleensä ikääntynyt ei itse kerro väkivallasta, joten puhetta on hyvä kuunnella tarkasti. Kysy tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä.

On tyypillistä, että kokija ei halua kenenkään näkevän fyysisiä jälkiä, eikä hän välttämättä hakeudu saamaan apua.

Mistä saa apua?

Ota asia puheeksi aina kun herää huoli siitä,
että ikäihminen on voinut joutua
tai on vaarassa joutua lähisuhdeväkivallan uhriksi.

Jos joku huomaa muuttuvansa lähisuhdeväkivallan tekijäksi,
kannattaa hakea apua ennen kuin mitään ehtii tapahtua.

Ikääntynyttä voi muistuttaa,
ettei hänellä ole lain mukaan velvollisuutta
elättää aikuista lastaan.

**Väkivalta on rikos ja jokaisella on
oikeus ja velvollisuus puuttua jos
havaitsee, että jonkun terveys on
uhattuna.**

Apua saa sosiaali- ja kriisipäivystyksestä, lääkäristä, päivystävistä kriisipalveluista, turvakodeista, rikosuhripäivystyksestä, sosiaalityöntekijältä tai poliisilta (112).

Huoli-ilmoitus velvoittaa hyvinvointialuetta selvittämään ikääntyneen tarpeet.

Nollalinjalta (080 005 005) ja

Mieli kriisipuhelimesta (09 2525 0111) saa apua puhelimitse vuoden jokaisena päivänä vuorokauden ympäri.

Nettiturvakodista (nettiturvakoti.fi) saa tietoa fyysisistä turvakodeista ja eri palvelujen yhteystietoja.

Rikosuhripäivystyksestä (116 006) saa neuvontaa.

Naisten linjalta (0800 02400) naiset saavat puhelimitse keskusteluapua.

Miessakit ja Lyömätön linja (miessakit.fi)

ovat tarkoitettu miehille.

Monika-Naiset (monikanaiset.fi)

tarjoaa monikansallisia tukipalveluja useilla kielillä.

Suvanto Ry (0800 06776) tarjoaa palveluja ikääntyneille.

Hyvinvointialueilla on velvollisuus järjestää apua.

Omaan väkivaltaisuuteen liittyvissä asioissa naisia auttaa

Maria Akatemia (tuki@maria-akatemia.fi).

Lähteet (eivät ole selkokielisiä)

- Siukola, R. (2014). *Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveystyö*. THL opas 34/2014. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-178-5>
- Tiilikallio, P., & Säles, E. (2018). Ikääntyneisiin kohdistuva kaltoinkohtelu ja lähisuhdeväkivalta. Teoksessa P. Tiilikallio, & E. Säles (toim.), *Täällä on lupa puhua väkivallasta. Käsikirja ikääntyneisiin kohdistuvan kaltoinkohtelun ja väkivallan vastaiseen työhön* (s. 12–17). Kopio Niini Oy, Helsinki.
- Sulkava, R. (2016). Luku 37. Ikääntyneiden kaltoinkohtelu. Teoksessa R. Tilvis, K. Pitkälä, T. Strandberg, R. Sulkava, & M. Viitanen (toim.), *Geriatría* (3. p., s. 411–417). Kustannus Oy Duodecim.
- Huuskonen, S. & Mattila, J. (2025). *Ikääntyneisiin kohdistuva lähisuhdeväkivalta - Opas tunnistamiseen ja erilaisia auttamisen keinoja*. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Hietaharju, P., & Nuuttila, M. (2016). *Käytännön mielenterveystyö* (4. uud. p.). Sanoma Pro Oy.
- Suomi.fi. (19.12.2024). Toiminta väkivaltaa kohdatessa. <https://www.suomi.fi/kansalaiselle/oikeudet-ja-velvollisuudet/turvallisuus-ja-jarjestys/opas/nain-toimit-hatatilanteissa/toiminta-vakivaltaa-kohdatessa>
- Nurmo, S. (2023). *Vaitonaiset. Kirja suomalaisesta lähisuhdeväkivallasta*. Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Hietaharju, P., & Nuuttila, M. (2016). *Käytännön mielenterveystyö* (4. uud. p.). Sanoma Pro Oy.
- Elina Mattila, väkivaltatyön erikoisasiantuntija, henkilökohtainen tiedonanto 27.1.2025. Suvanto ry
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (9.10.2024). *Lähisuhdeväkivalta*. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/vakivallan-muodot/lahisuhdevakivalta>

- Koivisto, A. & Vaistila, H. (2024). *Häpeään liittyvä puhe lähisuhdeväkivallan tekijöille suunnatussa ryhmäinterventiossa* [Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202407115222>
- Poliisi. (i.a.). *Lähisuhdeväkivaltaan saa apua*. Saatavilla 13.1.2025
<https://poliisi.fi/documents/25235045/33939256/L%C3%A4hisuhdev%C3%A4kivaltaan+saa+apua.pdf/b8f07f0e-ae5b-a51f-0279-8e38212251fc/L%C3%A4hisuhdev%C3%A4kivaltaan+saa+apua.pdf?t=1641374679001>
- Valtioneuvosto. (22.8.2022). *Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa tutkimuksen mukaan merkittävästi kustannuksia terveys-, sosiaali- ja oikeuspalveluissa*. <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/lahisuhdevakivalta-aiheuttaa-tutkimuksen-mukaan-merkittavasti-kustannuksia-terveys-sosiaali-ja-oikeuspalveluissa>
- Susanna Rikkinen, väkivaltatyön erikoisasiantuntija, henkilökohtainen tiedonanto
17.1.2025. Suvanto ry

Tekijät Sinimarja Huuskonen & Joni Mattila, Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2025

